RECONFIGURAREA ATITUDINAL-COMPORTAMENTALĂ A MINORULUI INFRACTOR ÎN CONTEXTUL IMPLICĂRII SISTEMULUI PROBAŢIONAL

Irina CARAS

CZU: 943.915:159.922.763

Anii de tranziţie la economia de piaţă şi de constituire a unei societăţi democratice în Republica Moldova au fost marcaţi de importante succese, dar şi de multe dificultăţi, greşeli, constrângeri. Aceasta din urmă a avut, evident, un impact negativ asupra dezvoltării societăţii şi coeziunii sociale. Perioada vizată caracterizându-se prin sărăcie, şomaj, corupţie, acces redus la servicii de calitate, creşterea violenţei, discriminare, migraţie etc. Aceşti factori negativi au condus la vulnerabilitatea socială a populaţiei, cel mai mult fiind afectaţi copiii şi tinerii.

Asistăm, cu îngrijorare, la creşterea numărului de tineri care fug de acasă, vagabondează şi comit crime sau alte delicte. De asemenea, alarmant este faptul că se observă o scădere a limitei de vârstă, la care aceste manifestări de comportament imoral şi delincvent încep să apară. Dacă aceste manifestări de comportament negative se manifestau, în special, în mediul urban, acum s-au extins şi în mediul rural, cu o frecvenţă mai redusă, dar suficientă, pentru a ne da seama că schimbările sociale, economice şi politice, democraţia şi libertatea de care se bucură cetăţenii în statul de drept, au creat condiţii favorizante proliferării criminalităţii în acest mediu.

Problema criminalităţii în rândul minorilor a fost întotdeauna actuală, fiindcă ţine de destinul noii generaţii. De abordarea şi soluţionarea corectă a acesteia depinde cum va evolua starea şi care vor fi tendinţele criminalităţii în ansamblu, dar şi cum va fi climatul moral în societatea noastră. Astfel, criminalizarea minorilor este criminalizarea viitorului ţării. Analizând procesele din mediul copiilor şi al tinerilor, putem judeca cum va fi societatea în viitor.

Consecinţa infracţiunii implică voinţa individului care vine în contradicţie cu voinţa colectivă. Astfel, infracţiunea socială prin originea ei care este determinată de existenţa unei societăţi devine antisocială prin consecinţele sale. Infractorul prin infracţiunea sa aduce o lezare a regulilor sociale de conduită, care ar garanta un bun mers al vieţii în comun.

Copilul reprezintă resursa umană centrală, iar în consecinţă bunăstarea, profilul oricărei societăţi depinde de gradul de educaţie şi de aspectele social-morale ale copiilor şi tinerilor, de starea sănătăţii lor, de posibilităţile lor reale de integrare. Din acest punct de vedere, copilul reprezintă valoarea centrală a comunităţii, un bun social colectiv.

Minorii fac parte din categoria de persoane cu un risc sporit de a se încadra în domeniul criminal, fiind uşor influenţaţi de factorii socioculturali, fiind cei mai vulne-

rabili subiecţi vizavi de problemele psihologice, economice şi sociale. În acest sens, sunt expuşi pericolului de a săvârşi fapte nechibzuite, ca rezultat riscând să fie sancţionaţi la o vârstă fragedă cu privaţiune de libertate, care, inevitabil, va conduce la limitarea dezvoltării personalităţii.

Personalitatea infractorului minor are trăsături biopsihosociale specifice. Dintre acestea fac parte lipsa experienţei de viaţă, formarea nedefinită a orientării sociale, gradul de influenţă, conformismul sporit, orientarea spre grupurile neformale, dorinţa de autoafirmare în cadrul acestora, tendinţa de demonstrare a independenţei, atitudinea sfidătoare faţă de normele morale şi juridice, predispoziţia de a-şi atribui vina altora, supunerea totală autorităţilor recidiviştilor, iresponsabilitatea de acţiunile proprii, orientarea spre satisfacţia de moment [6]. Aceste particularităţi biopsihosociale nu pot să asigure rezistenţa la frustrare a minorului, reţinerea acestuia de la diferite ispite şi suportarea cu fermitate a neplăcerilor. Ca urmare, minorii devin vulnerabili faţă de delincvenţă.

Personalitatea unui infractor este mereu un produs al unui proces de socializare care cuprinde învăţarea şi asimilarea de către individ a anumitor valori, norme, modele de conduită caracteristice anume societăţii respective, grupului social sau comunităţii, socializare care poate fi atât pozitivă, cât şi negativă [5]. Înţelegerea personalităţii şi conduitei unui minor presupune realizarea unei evaluări complexe despre istoria vieţii copilului, despre mecanismele lui de apărare etc., dar şi despre semnificaţia situaţiei curente în care se află copilul. Dacă o bună perioadă de timp devianţa era tratată ca o componentă ce ţinea exclusiv de buna educaţie, astăzi ea a devenit o problemă socială majoră cu care se confruntă societăţile contemporane. Astfel, devianţa nu mai este privită ca o problemă ce ţine doar de educaţie, ci ca una strâns legată de modul în care funcţionează societatea în ansamblul ei, incluzând aici familia, şcoala, mecanismele de socializare, de control, sancţionare şi reabilitare socială, cultura societăţii, percepţia inechităţii sociale, sărăcia relativă, lipsa de resurse, privarea de şanse, marginalizarea, anomia.

Fenomenul delincvenţei juvenile se află în atenţia cercetătorilor şi practicienilor, deoarece, pe de o parte, există necesitatea stringentă de a înţelege tendinţele fenomenului dat, factorii de risc pentru copiii care au un comportament deviant/delincvent, vulnerabilităţile copilului, iar pe de altă parte, se impune identificarea acţiunilor eficiente pentru a putea preveni şi/sau a interveni în domeniul delincvenţei juvenile. Dinamica fenomenului dat este în corelare cu nivelul de dezvoltare socială, economică, culturală etc. al ţării.

Studiul personalităţii infractorului minor are un rol important la stabilirea pedepsei. Deoarece scopul pedepsei, pe lângă restabilirea echităţii sociale este şi corijarea condamnatului, prevenirea săvârşirii unor noi infracţiuni, instanţa de judecată trebuie să cerceteze atât calităţile biologice, cât şi sociale ale copilului aflat în conflict cu legea. Un rol important îl au scopul şi motivul faptelor infracţionale săvârşite, datele ce caracterizează copilul (de exemplu: supravegherea redusă din partea părinţilor, absenteism şi abandon şcolar, grupul de prieteni care au probleme cu poliţia, ataşament familial redus).

Republica Moldova şi-a asumat un angajament ferm faţă de promovarea, protejarea şi respectarea drepturilor copilului în cadrul tuturor politicilor relevante şi materializarea acestui angajament în rezultate concrete. În cadrul analizei intervenţiei specialiştilor Inspectoratului Naţional de Probaşiune, s-a evidenţiat faptul că minorii delincvenţi s-au integrat corespunzător în grupul de participanţi la programele probaţionale, manifestând interes în a dobândi cunoştinţe noi şi utile pentru sine, în scopul menţinerii comportamentului pozitiv. Important, au dovedit preocupare pentru a-şi dezvolta abilităţi prosociale, precum: autoevaluarea propriilor nevoi şi probleme, cărora vor trebui să le facă faţă ulterior liberării, identificarea resurselor de care dispun şi a aspectelor pozitive, utile în procesul de schimbare, conştientizarea motivelor personale, care au condus la comiterea infracţiunii. Participanţii au avut posibilitatea de a-şi fixa obiective corelative cu fosta activitate infracţională, care să conducă la evitarea comiterii de alte fapte penale şi şi-au construit propriile planuri de acţiune, prin utilizarea unor obiective al căror realism a fost evaluat, răspunzând la întrebări concrete privind planurile de viitor şi prevenirea recidivei, construindu-şi propriile planuri individuale de acţiune.

Jumătate dintre minorii care nu au comis infracţiuni consideră că în situaţii particulare, justificabile personal, oamenii pot escalada barierele legislative. Privitor la modalitatea de afirmare în societatea actuală, ei consideră, în proporţie de 100%, că se poate atinge succesul doar adoptând o manieră civilizată de conduită. Relevarea atitudinii faţă de infracţiunile patrimoniale evidenţiază că, în proporţie de 67%, minorii nedelincvenţi consideră că sustragerea unui bun este o conduită justificabilă şi doar 33% sunt de părere că furtul este infracţiune. În timp ce 61% dintre minorii nedelincvenţi cred că furtul este o acţiune justificabilă, în anumite situaţii, dintre minorii delincvenţi aceeaşi opinie o are doar un procent de 36,7%, fapt care poate fi explicabil prin aceea că minorii care au comis infracţiuni în mod repetat (cunoscut fiind faptul că o măsură educativă privativă de libertate este aplicabilă doar acestei categorii de minori delincvenţi) au avut ocazia să constate că infracţiunea nu este justificabilă (prin urmare, implică repercusiuni juridice, pentru ei şi familiile lor).

Astfel, sporirea eficacităţii programelor educative solicită o strategie socială globală care să integreze un ansamblu de măsuri cu caracter social-economic şi instructiv-educativ, îmbunătăţind condiţiile de viaţă ale familiilor cu niveluri sociale modeste de venit, ajutorul efectiv acordat de aistenţa socială în situaţii de „criză” a grupurilor familiale caracterizate prin lipsa funcţionalităţii educative, iniţierea unor cursuri speciale de psihologie a copilului şi de sociologie a familiei pentru cadrele didactice, introducerea în şcoli a cursurilor de drept şi morală, acestea fiind doar câteva dintre aceste măsuri menite să îmbunătăţească eficienţa procesului de formare a conştiinţei morale a minorului.

Bibliografie:

1. BUCIUCEANU, Mariana. Reintegrarea şi corectarea infractorilor: intervenţia organelor de control social În: *Analele ştiinţifice ale Universităţii de Stat din Moldova. Seria „Ştiinţe socioumanistice”,* 2002, Vol.III, pp.95-99.

2. CORCENCO, Aliona. Evoluţia dreptului penal privind infractorii minori. Referinţe de ordin istoric. În: *Revista Naţională de Drept*, 2002, nr.7.
3. GROSU, Vladimir. Justiţia penală juvenilă: experienţe ale altor state. În: Materialele conferinţei ştiinţifico-practice internaţionale, *„Probleme de prevenire şi combatere a delincveneţei juivenile, traficul de fiinţe umane şi migraţiuni ilegale”,* 23-24 aprilie 2004. Ministerul Afacerilor Interne, Academia Ştefan cel Mare, Chişinău, 2004.
4. MONTANU, Mariana Roxana. *Delincvenţa juvenilă: aspecte teoretice şi practice*. Iaşi: POLIPRESS, 2003.
5. GOODMAN, N. *Introducerea în sociologie*. Bucureşti: Editura Ştiinţifică, 1992.
6. STRULEA, M., GUREV, D.. *Delincvenţa juvenilă: Suport de curs*. Chişinău: CEP USM, 2013.
7. NOTĂ INFORMATIVĂ cu privire la starea delincvenţei juvenile şi activitatea pe domeniul siguranţă copii pe parcursul a XII luni ale anului 2021 http://politia.md/sites/default/files/ni_ssc_12_luni_anul_2021_finala.pdf